

8. Fetiskin N.P. Social'no-psihologicheskaja diagnostika razvitija lichnosti i malyh grupp / N.P. Fetiskin, V.V. Kozlov. – M.: Iz-vo Instituta psihoterapii, 2002 – 339 s.

Katsovych, Ya.Yu. Empirical research of gender intergroup bias. The paper is dedicated to the study of the phenomenon of intergroup differentiation in gender groups. The main characteristics of intergroup differentiation in gender groups and the necessity of its empirical research were discussed. It was found that in the interaction of gender groups we can meet the phenomena of intergroup bias (ingroup favoritism, outgroup discrimination). We found statistically significant differences in the assessments of men and women. It was established that there were statistically significant differences in the assessment of men and women based on psychological sex (type of gender identity), it was found that the stereotypical characteristics inherent to most members of the feminine and masculine psychological sex. Feminine women are generally prone to high marks both gender ingroup and gender outgroup. Men and women with androgynous psychological gender are less stereotyped evaluation. These findings pointed the importance of developing programmes to overcome the negative effects of intergroup differentiation that inevitably arise in gender groups and affect intergroup interaction.

Keywords: intergroup differentiation, gender groups, psychological sex, ingroup favoritism, outgroup discrimination.

УДК 316.6:316.35:364.044 (477)

ТИПОЛОГІЗАЦІЯ СПЕЦИФІЧНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В НАПРЯМКАХ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В.В. Кузьмін

кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи
Запорізького національного технічного університету
Kuzmin2v@gmail.com

Кузьмін В.В. Типологізація специфічних груп населення України в напрямках організації соціально-психологічної діяльності. В статті розглянуто типологізацію специфічних груп населення України у фокусі організації соціально-психологічної роботи у спеціалізованих установах. Автором запропоновано вважати, що основним критерієм соціально-психологічної інфраструктурної підтримки є їх якісна соціально-психологічна адаптація та соціалізація, ресоціалізація відповідних груп клієнтів, адже фахова підтримка населення має здійснюватися на основі суб'єкт-суб'єктної взаємодії, що є особливо важливим в сучасних вітчизняних реаліях.

Ключові слова: специфічна соціальна група, психологія соціальної роботи, клієнт, соціально-психологічна адаптація, соціалізація, спеціалізовані установи.

Кузьмин В.В. Типологизация специфических групп населения Украины в фокусе социальной психологии, психологии социальной работы. В статье рассмотрена типологизация специфических групп населения Украины в фокусе социальной психологии, психологии социальной работы в контексте поддержки в учреждениях социально-психологической инфраструктуры. Автором предложено считать, что основным критерием социально-психологической инфраструктурной поддержки является качественная ресоциализация соответствующих клиентов, ведь профессиональная поддержка этих групп населения имеет особую важность и приоритетность в современных отечественных реалиях.

Ключевые слова: специфическая социальная группа, социальная психология, психология социальной работы, клиент, учреждения инфраструктуры.

Постановка проблеми. Сучасне українське суспільство все більше контактує з великою кількістю травмуючих подій, які віддзеркалюються у носіїв психологічної поведінки. Відповідні зміни у структурі особистостей, які мають певною мірою «відхилену» поведінку, дають нам підстави певним чином класифікувати різні групи клієнтів. В сучасних умовах, до значної кількості груп клієнтів соціально-психологічних служб, в Україні до цієї когорти приєдналися внутрішньо-переміщені особи, які по суті є вимушеними внутрішніми мігрантами. Також важливо відзначити, що останніми роками також поновилась забута група клієнтів спеціалізованих служб в соціально-психологічній роботі – постраждали в наслідок військових дій, зон надзвичайного лиха, посткатастроф тощо.

За даними Державної служби статистики на протязі 2015-2016рр., значно збільшилась чисельність осіб, які потребують соціально-психологічної допомоги у різних напрямках. Аналізуючи соціальний звіт Міністерства соціальної політики за 2015 рік, можна відмітити певні зрушення, які додатково вказують на проблематику становища населення України. Так, число офіційних учасників бойових дій станом на 01.01.2016 сягнуло 163 712 тисяч осіб. Також вкрай гостро в нашій державі постає та вимагає негайного вирішення проблема сирітства, на 1 січня 2016 року в Україні зареєстроване 73 182 дитини з відповідним статусом, при цьому близько 80% з них є соціальними сиротами. Турбує така категорія, як клієнти з особливими потребами, що потребують багатоаспектної

соціально-психологічної підтримки з боку соціальних та психологічних служб, у 2016 році по Україні їх нараховується біля 2614.1 тис. осіб [10, с.65].

Також актуальною є підтримка ВІЛ-інфікованого населення та членів їх сімей. Адже, незважаючи на досить широке інформування населення про ВІЛ-інфекцію, інфіковані особи потерпають від дискримінації в побуті і громадському житті. Хоча, за офіційними даними, число зареєстрованих ВІЛ-інфікованих становить 126604 тис. осіб, з них хворі на СНІД – 34016 осіб [4].

Мета статті – на основі сучасних соціально-психологічних уявлень типологізувати специфічні групи населення України у фокусі соціально-психологічної роботи.

Дослідження визначеної вище мети порушує перед нами наступне коло завдань:

- запропонувати концепт соціальної групи населення у фокусі психології соціальної роботи;
- на основі специфічних рис клієнтів соціально-психологічних спеціалізованих служб із різних специфічних груп запропонувати їх типологію у контексті сучасних уявлень психології соціальної роботи;
- розглянути інфраструктурну забезпеченість підтримки клієнтів соціально-психологічних спеціалізованих служб.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів.

Збільшення чисельності осіб із різних соціальних груп актуалізує їх соціально-психологічну підтримку у різних закладах інфраструктури. Система соціальної роботи має свою структуру, що охоплює такі елементи, як особистість, громадянське суспільство, кадри, технологію, матеріли задоволення потреб, соціальну інфраструктуру, органи управління, нормативну базу тощо [11, с.84].

Сучасна соціальна психологія розуміє групу як основну форму соціальних спільнот. Прийнято вважати групою двох або більше індивідів, які мають схожі погляди й пов'язані між собою у відносно стійких моделях соціальної взаємодії. У гуманітарних науках виділяють такі істотні умови, необхідні для того, щоб сукупність вважати групою: наявність взаємодій між її членами; поява очікувань кожного члена групи щодо інших її членів; прояв координації дій; кооперація й солідарність з приводу спільних цілей і культурних зразків. Таким чином, соціальна група – це сукупність індивідів за певною класифікаційною ознакою, які взаємодіють між собою певним чином на основі очікувань кожного члена групи щодо інших.

На думку Л. Орбан-Лембрик, «розкриваючи особливості групи, соціальна психологія послуговується параметрами, що характеризують групу як цілісність, а також тими, що характеризують індивіда як члена групи» [7, с. 191]. Автор підкреслює, що на сьогодні, однією з найвагомійших проблем у соціально-психологічному аналізі соціальних груп є їх класифікація [2].

У сучасній науковій думці існують різноманітні види класифікації соціальних груп, але в рамках соціальної психології виокремлюються умовні групи за різними специфічними ознаками, а саме: статеві, вікові, фахові та ін., а також реально існуючі групи населення. Психологізуючи, можна відзначити, що індивід може бути одночасно членом декількох соціальних груп, на цінності яких він орієнтується і які для нього можуть бути референтними. Важливо відзначити що соціальна психологія більше орієнтується на поведінку та безпосередні практики людей, що визначає їх включення у реальні соціальні групи.

Якщо ж від соціальної психології перейти до психології соціальної роботи та визначення групи клієнтів, то можна сформулювати наступним чином – це існуюче утворення в якому люди зібрані разом за певною специфічною ознакою та знаходяться у подібних умовах. В рамках однієї соціальної групи клієнтів можна запропонувати групування подібних соціальних спільнотей, адже у деяких випадках факту співпраці, стійких моделей соціальної взаємодії між ними може й не бути. Але в рамках системи аналізу такі об'єднання людей за загальною ознакою можна вважати допустимим. Елементи неповної соціальності груп можна пояснити з позиції американського психолога Е. Аронса, на думку якого несоціальні групи визначаються як групи, що складаються з двох або більше людей, які знаходяться в одному місці, але не взаємодіють один з одним, тобто члени таких груп присутніми або як пасивні спостерігачі [6, с.517]. Таким чином ми дійшли до динамічної ознаки класифікації соціальних груп та спільнотей, в основі чого лежить функціонування соціальних груп та спільнот із взаємодією інтеграції та диференціації.

Поряд із функціонуванням усталених соціальних груп сучасні вчені виокремлюють різні специфічні соціальні групи, пояснюючи їх появу об'єктивними труднощами трансформації суспільства, становлення демократичної правової держави, певними прорахунками в реформуванні держави, що в загальному випадку призвело до зміщення значної кількості населення за межу бідності та малозабезпеченості. Серед основних таких груп дослідник Є.В. Кулебякін відзначає престарілих, пенсіонерів, інвалідів, безробітних, мігрантів тощо. Також автор, прогнозуючи фон суспільно-політичних факторів, нестабільність та непередбачуваність соціально-економічної та політичної ситуації, проблеми соціальної та особистісної безпеки населення в суспільстві визначає необхідність соціально-психологічної підтримки громадян [5, с.8].

З роками гуманізовані підходи до населення були підкріплені дієвим соціально-психологічним інструментарієм по підтримці дискримінованих клієнтів зі специфічних соціальних груп. Гуманізацією було охоплено і розширення контингенту «пільговиків», тобто державні структури відійшли від усталеного кола контингенту сиріт, інвалідів та диспансерних груп тощо. До клієнтської аудиторії почали відносити все більше і більше нових специфічних груп.

Аналізуючи різні аспекти надання соціальних послуг у сфері зайнятості, ряд авторів виділяє такий специфічний контингент: сироти; безробітна молодь; молоді сім'ї з дітьми; самотні молоді жінки, які мають дітей віком до 6 років; молоді особи із інвалідністю; звільнені з місць позбавлення волі; звільнені з військової служби, військовослужбовці; хворі на ВІЛ/СНІД; молоді особи з девіантною поведінкою (алкоголізм, наркоманія, проституція, правопорушення тощо); «діти вулиці» та молоді особи без постійного проживання; молоді особи, які пройшли лікування від наркоманії, токсикоманії, алкоголізму; молоді мігранти [9, с.124].

Визначаючи поняття клієнта соціальної роботи, ряд сучасних вчених України відзначають їх наступним чином – окремі особи, групи людей, їхні родичі, громади тощо. Через специфічні життєві обставини ці клієнти не можуть самостійно вирішити свої проблеми, вийти зі стану особистої життєвої кризи, самостійного функціонування і саме тому потребують спеціалізованої допомоги фахівців. Відзначається також що потенційними клієнтами соціальної роботи вважають представників вразливих (пригнічених) верств чи груп населення. Вразливими авторами запропоновано вважати індивідів чи груп осіб, які зазнають чи мають більшу ймовірність потерпіти негативного впливу різних факторів чи хвороби. У класичній соціально-психологічній роботі є синонім цього поняття – групи ризику [1, с.28].

У закордонному досвіді соціально-психологічної роботи розглядаються як клієнти соціальної роботи такі групи осіб: безхатченкі; родини, в яких існують проблеми дитячої занедбаності, сексуальних чи фізичних зловживань щодо дитини одного з членів подружжя; подружні пари, що мають відхилення у шлюбно-сімейних відносинах; родини, в яких дитина фактично виховується одним із батьків і в яких конфлікти провокуються насиллям з боку батька, з можливими відповідними втечами з дому та іншими девіаціями з боку дитини; ВІЛ-інфіковані люди та їх родини; люди, що мають низькі доходи через безробіття, втрату годувальника, різні нозологічні обмеження, недостатність навичок та нахилів тощо; люди, які перебувають або перебували в ув'язненні, життєві практики яких були змінені через покарання за протиправну поведінку; незаміжні вагітні дівчата-підлітки чи такі, що вже виховують дитину; люди, які мають специфічні соматичні чи психічні захворювання, або яким встановлено інвалідність; термінальні хворі; люди, залежні від вживання алкоголю, наркотиків, та члени їх родин; мігранти та меншини, які мають недостатні ресурси та можливості, чи ті, хто став жертвами расизму, сексизму або іншої форми дискримінації; люди із затримкою в розвитку (інваліди розвитку) та їхні родини; особи похилого віку, що через поважний вік не можуть адекватно функціонувати в суспільстві; діти-сироти і такі що залишились без батьківського піклування; жертви насилля; діти, що мають проблеми в навчальній діяльності та їхні родини; люди у стані стресу, що пов'язаний із різними травмуючими факторами (смерті, катастрофи, звільнення, вихід на пенсію) [3, с. 209; 6].

В практичній соціально-психологічній роботі може бути і розширення контингенту клієнтів, адже і в традиційній українській сім'ї можуть мати місце негаразди й на побутовому рівні, і конфліктність із членами родин сусідів тощо. Враховуючи соціально-психологічну підтримку клієнтів, можна типологізувати їх специфічні спільності в Україні з групуванням у більш великі групи наступним чином (табл. 1).

Таблиця 1

Типологізація клієнтів соціально-психологічних служб в Україні з різних соціальних груп та спільностей

Специфічна соціальна група клієнтів	Приклади контингенту клієнтів спільності	Заклади соціально-психологічної інфраструктури
1	2	3
1. Клієнти із маргінальною спрямованістю	безхатченкі; важковиховувані діти та підлітки; особи що перебували чи перебувають в ув'язненні (звільнились з місць позбавлення волі); маргіналізовані особи з девіантною поведінкою, які страждають на алкоголізм, наркоманію, проституцію;	Організація Товариства Червоного Хреста; центр соціальних служб; органи управління освітою та охороною здоров'я; кримінальна поліція у справах неповнолітніх; департамент відбування покарань; департамент соціального захисту.
2. Клієнти , які не можуть набутися достатньої економічної активності в сучасному інституті зайнятості	Малозабезпечені особи чи родини; окремі особи, що мають низькі доходи через безробіття, втрату годувальника; особи після проходження військової служби, члени їх сімей; особи із інвалідністю різних груп та нозологій;	Центр соціальних служб; реабілітаційні центри; департамент соціального захисту; центр зайнятості; органи управління освітою та охороною здоров'я; організація Товариства Червоного Хреста.
3. Клієнти , які постраждали в наслідок посткатастроф	Особа, які постраждали в наслідок ЧАЕС; внутрішньо-переміщені особи; мігранти.	Центр соціальних служб; реабілітаційні центри; департамент соціального захисту; центри зайнятості; органи управління освітою та охороною здоров'я; організація Товариства Червоного Хреста.
4. Клієнти із соціальними захворюваннями та тимчасовими відхиленнями	Особа хворі на соціальні хвороби ВІЛ/СНІД, туберкульоз, вірусний гепатит тощо; особи, які пройшли лікування в закритих спеціалізованих установах; споживачі ін'єкційних наркотиків; диспансерні групи хворих тощо; особи, які мають суїцидальні нахили.	Органи управління освітою та охороною здоров'я; центр соціальних служб; реабілітаційні центри, департамент соціального захисту, центр зайнятості; організація Товариства Червоного Хреста; «Мережа ЛЖВ» та ряд інших громадських організацій; телефон довіри.
5. Клієнти , які виховуються без батьківського нагляду	Особа із сирітським дитинством включаючи сиріт, позбавлених батьківського піклування та осіб з їх числа; «діти вулиці».	Органи управління освітою та охороною здоров'я; Центри соціальних служб; інтернатні заклади; департамент соціального захисту; Центри зайнятості; організація Товариства Червоного Хреста; ряд інших громадських організацій.
6. Клієнти , що мають ризиковану сексуальну поведінку	Клієнти, що мають гомосексуальну чи лесбійську поведінку; жінки, працівниці секс-бізнесу.	Органи управління освітою та охороною здоров'я; Центри соціальних служб; Департамент соціального захисту, Центри зайнятості; організація Товариства Червоного Хреста; ряд інших громадських організацій; органи правопорядку; телефон довіри.
7. Клієнти , які стали жертвами насилля, різних форм дискримінації	Особа які стали жертвами насилля, расизму, сексизму або іншої форми дискримінації; люди у стані стресу, що пов'язано із різними травмуючими факторами (смерті близької особи, катастрофи, звільнення, вихід на пенсію); подружні пари, що мають відхилення у шлюбно-сімейних відносинах; родини, в яких дитина фактично виховується одним із батьків і в яких конфлікти провокуються насиллям з боку батька, з можливими відповідними втечами з дому та іншими девіаціями з боку дитини;	Органи правопорядку; органи управління освітою та охороною здоров'я; Центри соц. служб; Департамент соціального захисту, Центри зайнятості; організація Товариства Червоного Хреста; ряд інших громадських організацій; міжнародний жіночий правозахисний центр "Ла Страда-Україна"; підрозділи Державної служби України з надзвичайних ситуацій; телефон довіри.
8. Клієнти за різними соціально-демографічними ознаками	діти, тобто особи до 18 років; безробітна молодь, що не має досвіду будь-якої економічної активності; неповнолітні незаміжні вагітні дівчата-підлітки чи такі, що вже виховують дитину; самотні молоді жінки; молоді сім'ї з дітьми; особи похилого віку; безробітна молодь що не має досвіду будь-якої економічної активності; особи передпенсійного та пенсійного віку.	Органи правопорядку; органи управління освітою та охороною здоров'я; центри соціальних служб; департамент соціального захисту, інтернатні заклади; Центри зайнятості; організація Товариства Червоного Хреста; міжнародний жіночий правозахисний центр "Ла Страда-Україна"; ряд інших громадських організацій; підрозділи Державної служби України з надзвичайних ситуацій; телефон довіри; відділення пенсійного фонду.

Аналізуючи матеріали наукових досліджень різних авторів, можна дійти до висновку, що наявність у суспільстві специфічних соціальних груп та спільностей груп є масштабною соціально-психологічною проблемою, а стан їх повсякденного буття близький до стану соціальної ексклюзії. Зазначену проблематику пропонується подолати шляхом побудови та використання не лише реально-існуючих напрацювань супроводу клієнтів спеціалізованих соціально-психологічних служб, але й розробки та оновлення вже існуючого інструментарію, що буде здатним справити позитивний вплив на клієнта та його оточення. Можна запропонувати соціально-психологічну підтримку, яку здійснювати, використовуючи суб'єкт-суб'єктну взаємодію клієнта та співробітників закладів інфраструктури, що має забезпечити більш якісну підтримку представників специфічних соціальних груп та спільностей, адже це буде протидіяти стану їх соціальної ексклюзії, виключить стигматизацію і маргіналізацію частини відповідних клієнтів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Гуманізація сучасної соціальної політики в Україні піднесла на якісно новий рівень психологічну діяльність в цілому, інституціоналізувалась психологія соціальної роботи як вид професійної та наукової діяльності в сучасному українському суспільстві.

Типологізовано клієнтів соціально-психологічних служб в Україні з різних соціальних груп та спільностей з поділом специфічних соціальних груп клієнтів на відповідні спільності клієнтів та відзначено заклади соціальної інфраструктури, які мають здійснювати їх підтримку. Організаційна взаємодія спеціалізованих служб в соціально-психологічній роботі є цікавим напрямком дослідження як з боку методологічного, так із інфраструктурного забезпечення діяльності. Реагуючи на кризовість у сучасному суспільстві, держава як макроагент соціалізації та реабілітації клієнтів організовує у т.ч. й соціально-психологічну реабілітацію, дієву підтримку через соціальну політику на різних рівнях ієрархії – державного, регіонального, місцевого та на рівні територіальних громад; забезпечує роботу психологів в різних соціальних сферах, як то державна служба, бізнес, промисловість, освіта, охорона здоров'я, армія, МВС тощо. Запропоновано здійснювати соціально-психологічну підтримку, використовуючи суб'єкт-суб'єктну взаємодію клієнтів та співробітників закладів інфраструктури, що забезпечить якіснішу підтримку членів специфічних соціальних груп та спільностей, адже вони не будуть залишатись носіями соціальної ексклюзії, будуть меншою мірою стигматизованими і не буде з цього передумов для маргіналізації частини проблемного контингенту.

Список використаних джерел

1. Алгоритмы консультирования представителей целевых групп проектов снижения вреда. Пособие для социальных и аутрич-работников / М. Варбан, Л. Шульга, И. Огданский, Н. Тюленева и др. – К.: МБФ «Международный Альянс по ВИЧ/СПИД в Украине», 2014. – 90 с.
2. Андреева, Г.М. Социальная психология: Учебник для высших учебных заведений / Г.М. Андреева. - М.: Аспект Пресс, 2012. - 363 с.
3. Все про соціальну роботу [Короткий енциклопедичний словник-довідник] / За науковою ред. д.соц.н., проф. Пічі. Вид. 2-ге, виправлене, перероблене та доповнене. – Львів: «Новий світ – 2000», 2013. – 616с.
4. Заклади охорони здоров'я та захворюваність населення України у 2015 році // Статистичний бюлетень державного комітету статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Кулебякин Е.В. Психология социальной работы. Учебно-методическое пособие. / Е.В. Кулебякин. – Владивосток: Изд-во Дальневосточного государственного университета, 2004. – 86 с.
6. Москаленко В.В. Соціальна психологія. Підручник. Видання 2-ге, виправлене та доповнене/В.В.Москаленко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 688с.
7. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: підручник: У 2 кн. Кн. 2 / Л.Е. Орбан-Лембрик. – К. : Либідь, 2006. – 558 с.
8. Психологічна допомога дітям у кризових ситуаціях: методи і техніки: методичний посібник / З.Г. Кісарчук, Я.М. Омельченко, І.М. Біла, Г.П. Лазос та ін.; за заг. ред. З. Г. Кісарчук. – К.: Логос. – 232 с.
9. Соціальна робота у сфері зайнятості населення: навчальний посібник для студентів спеціальності соціальна робота / за ред. В.В. Харабет, А.І. Андрущенко, В.М. Ніколаєвського. – Маріуполь: Новий світ, 2012. – 568 с.
10. Соціальний звіт за 2015 рік [Електронний ресурс] / Департамент стратегічного планування Мінсоцполітики України // Мінсоцполітики України. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/category?cat_id=160211.
11. Халамендик В.Б. Інфраструктура соціальної роботи: теоретико-методологічний аналіз. Монографія/Б.Халамендик. – Запоріжжя: Дике поле, 2006. – 262 с.
12. Цветкова, Л.А. Социальная психология наркотизма в студенческой среде / Л.А. Цветкова. - СПб.: СПбГУ, 2012. - 256 с.

References translated

1. Algorithms of consultation of representatives of target groups of projects of decrease in harm. A grant for social and outreach workers / M. Varban, L. Shulga, I. Ogdansky, N. Tyuleneva, etc. – To.: MBF "The International Alliance on HIV/AIDS

- in Ukraine", 2014. – 90 pages.
2. Andreyeva, G. M. Social psychology: The textbook for higher educational institutions / G. M. Andreyeva. - M.: Aspect Press, 2012. - 363 with.
  3. All about a sots_alna to the robot [A short entsiklopedichny slovník-dov_dnik] / Behind an edition naukova д.соц.н., prof. P_ch_. Look. to a 2-ga, vipravlena, pereroblена that to the dopovнена. – Львів: "Is newer світ – 2000", 2013. – 616 pages.
  4. An okhorona mortgage здоров'я that захворюваність населення Ukraṣni at 2015 році//the Statistichny bulletin majestic to a statistics kom_tet [the Elektronny resource]. – The mode to access to the website: <http://www.ukrstat.gov.ua>
  5. Kulebyakin E. V. Psychology of social work. Educational and methodical grant. / E. V. Kulebyakin. – Vladivostok: Publishing house of the Far East state university, 2004. – 86 pages.
  6. Moskalenko of V. V. Sots_aln психологія. P_druchnik. Vidannya to a 2-ga, vipravlena that dopovnene/V.V.Moskalenko. – To.: Center учбово ї_l_teratur, 2008. – 688 pages.
  7. Orban-Lembric of L. E. Sots_aln психологія: p_druchnik: At 2 books of Book 2/L. E. Orban-Lembric. – To.: Либідь, 2006. – 558 pages.
  8. Psikholog_chna of a dopomog дітям at the krizovikh the situats_yakh: method i tekhn_k: metodichny pos_bnik / Z.G. K_sarchuk, Ya. M. Omelchenko, I. M. B_la, G. P. Lazos that ін.; for заг. edition Z. G. K_sarchuk. – To.: Lagos. – 232 pages.
  9. Sots_alna of the robot at сфері зайнятості населення: a navchalny pos_bnik for студентів спеціальності a sots_alna of the robot / for an edition of V. V. Harabet, And.I. Andryushchenko, V. M. N_kola%vsky. – Mar_upol: Novy світ, 2012. – 568 pages.
  10. Sots_alny звіт for 2015 рік [the Elektronny resource] / Department of strateg_chny планування M_nsotspol_tiki Ukraṣni//M_nsotspol_tiki Ukraṣni. – 2016. – The mode to access to a resource: http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/category?cat_id=160211.
  11. Halamendik V. B. of a _nfrastruktur sots_alno і robot: teoretiko-metodolog_chniya аналіз. Monograf_ya/V.B. Halamendik. – Zaporizhia: Dick field, 2006. – 262 p.
  12. Tsvetkova, L.A. Social psychology of a drug addiction in the student's environment / L.A. Tsvetkova. - SPb.: St.Petersburg State University, 2012. – 256.

Kuzmin, V. Classification of specific groups the population of Ukraine in the direction of social and psychological operations. The article deals with the typology of specific groups of the Ukrainian population in focus of social and psychological work in special institutions. The author proposed to believe that the main criterion of social and psychological infrastructure support was the high quality of social and psychological adaptation and socialization, resocialization respective customer groups, because professional support of the population should be based on subject-subject interaction, which was especially important in today domestic realities. The author classified the clients of social and psychological services in Ukraine from different social groups and communities with the division of specific social groups of clients to appropriate community clients and noted social infrastructure institutions that have to implement them support. Organizational feedback of specialized services in social-psychological work is an interesting area of research both from a methodological way of provision of infrastructure. Responding to the crisis in modern society the state as a macro agent of socialization and rehabilitation of clients including organized and psychosocial rehabilitation, support through effective social policies at different levels of the hierarchy – the national, regional, local and at the level of local communities; supports the work of psychologists in different social sectors, such as public service, business, industry, education, health, military, Interior Ministry and others.

Keywords: specific social group, psychology, social work, customer, social and psychological adaptation, socialization, specialized agencies.

УДК 159.922

POSITIVE VALUES MATURITY LEVEL IN RESPONDENTS WITH DIFFERENT HARDINESS INDEX

K.P. Kutovyy

PhD in Psychology, associate professor of General and Medical Psychology Department

I.O. Arshava

PhD in Public Administration, private notary, associate professor of Social and Management Psychology Department, Oles Honchar Dnipropetrovsk National University

Кутувий К.П., Аршава І.О. Рівень сформованості позитивних цінностей у суб'єктів з різним рівнем життєстійкості.

В статті проаналізовано особливості зв'язку сформованості позитивних цінностей, сенсожиттєвих орієнтацій з рівнем життєстійкості юнаків. Представлено науково-теоретичний аналіз понять «життєстійкість», «позитивні цінності». Визначено, що передумовою життєстійкості людини в майбутньому є узгоджена система ціннісних орієнтацій, яка лежить в основі формування узгоджених життєвих цілей та планів. Виявлено, що у юнаків з високою життєстійкістю більш сформований рівень позитивних цінностей: розвинене вміння спілкуватися, хоробрість, завзятість, любов, гумор, ентузіазм. Встановлено, що високому рівню життєстійкості особистості відповідає вищий рівень сформованості позитивних цінностей. Виявлено, що показники життєстійкості мають позитивний кореляційний зв'язок з позитивними цінностями особистості, рівнем сенсу життя, саморегуляції.

Ключові слова: особистість, життєстійкість, позитивні цінності, сенсожиттєві орієнтації, саморегуляція, трансцендентність.